

วัยเก่า ฉลาดรู้เน็ต

โดย นายธนบดี ภัคดีสังข์
นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายปฏิบัติการ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์อย่างปลอดภัย ให้เป็น“ผู้ฉลาดรู้เน็ต”

สรุปเนื้อหา

ปัจจุบันมีการใช้อินเทอร์เน็ตในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก ทุกเพศ ทุกวัย และทุกเวลารวมไปถึง การดำเนินงานในปัจจุบันนี้ หน่วยงานและองค์กรต่างๆต้องมีการใช้อินเทอร์เน็ตหรือโลกออนไลน์ ในการปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงและความสะดวกสบายแก่ประชาชน ทำให้ผู้ที่ไม่มี ความรู้ทางดิจิทัลในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกวิธีอาจตกเป็นเครื่องมือของมิจฉาชีพ ที่ใช้ช่องว่างทางด้านความรู้ และความเข้าใจในการใช้อินเทอร์เน็ตบนโลกออนไลน์ โดยผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเฉลี่ยแล้วจะเป็นผู้สูงอายุที่เป็น เป้าหมายหลักเนื่องจากขาดความรู้ทันโลกออนไลน์ ในการอบรมครั้งนี้จึงเป็นการสรุปทักษะในการใช้ชีวิต ในปัจจุบันที่มีสื่อออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญให้เป็นผู้ฉลาดรู้เน็ต สามารถแนะนำแนวทางการใช้อินเทอร์เน็ต อย่างถูกวิธีให้กับผู้อื่นได้ ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้มีเพียงแต่ผู้สูงอายุที่ขาดความรู้ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต แต่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเพศทุกวัย รวมไปถึงได้ศึกษาทักษะต่าง ๆ ในการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการทำงานกับองค์กร เช่น การติดต่อกับราชการในปัจจุบัน เริ่มมีการใช้เทคโนโลยีในการติดต่อ ประสานงาน บริการประชาชนผ่านทางสื่อออนไลน์และอินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ที่ออกแบบมาเพื่อ การเข้าถึงที่รวดเร็วสะดวกสบาย ทำให้ผู้ให้บริการต้องศึกษาทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการบริการแก่ประชาชน ซึ่งเมื่อก่อนหลายคนคงจะต้องนึกถึงแต่การวัด IQ และ EQ ที่เป็นการวัดความฉลาดด้านเชาวน์ปัญญาและ ด้านอารมณ์ แต่มาถึงยุคนี้ที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตไม่หยุดนิ่ง เราเลือกจะสื่อสารกัน ผ่านอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จนเกิดสังคมใหม่บนสื่อออนไลน์ทำให้ต้องมีความฉลาดทางดิจิทัลหรือ DQ

ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) เป็นผลมาจากศึกษาและพัฒนาของหน่วยงานที่มีชื่อเรียกว่า DQ Institute เกิดจากความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชนทั่วโลกประสานงานร่วมกับ World Economic Forum ส่งเสริมให้ผู้คนทั่วโลกมีความรู้และทักษะในการใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์อย่างปลอดภัย ทั้งในวัยเด็ก และผู้สูงอายุให้เป็นผู้ฉลาดรู้เน็ตรวมถึงทุกคนที่ต้องใช้งานอินเทอร์เน็ตให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ต้องเข้าใจ และวางตัวให้เหมาะสมในการเป็นสมาชิกสังคมออนไลน์ ซึ่งมีทักษะ ๘ ข้อ ดังนี้

๑. ทักษะในการเป็นตัวเองที่ดี (Digital Citizen Identity) ใช้สื่อดิจิทัลสร้างภาพลักษณ์ในโลกออนไลน์ของ ตนเองในแง่บวกทั้งความคิด ความรู้สึกให้มีวิจารณญาณในการรับส่งข่าวสารและแสดงความคิดเห็น มีความเห็นอกเห็นใจผู้ร่วมใช้งานในสังคมออนไลน์ และรับผิดชอบรู้กฎหมายและจริยธรรมในโลกออนไลน์ เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ การกระทำความผิด หรือการใช้คำที่สร้างความเกลียดชังผู้อื่นในการใช้สื่อออนไลน์

๒. ทักษะในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cybersecurity Management) ป้องกัน การขโมยข้อมูล ไปสวมรอยทำธุรกรรมออนไลน์ รู้จักรักษา ป้องกันความเสียหายของข้อมูลทั้งในระบบ และอุปกรณ์ส่วนตัวที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. ทักษะการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) สามารถวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ผิดรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายได้ เข้าใจรูปแบบการหลอกลวงต่าง ๆ ในโลกไซเบอร์ เช่น ข่าวปลอม เว็บไซต์ปลอม ภาพตัดต่อ รวมไปถึงแหล่งข่าวที่ไม่ทราบที่มาชัดเจน

๔. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) รู้จักปกป้องข้อมูลความเป็นส่วนตัวในโลกออนไลน์ให้รู้เท่าทันภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต เช่น ไวรัสมัลแวร์และกลลวงทางไซเบอร์ที่ขโมยข้อมูลส่วนตัวไปใช้ในทางที่เสียหาย

๕. ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) บริหารเวลาที่ใช้อุปกรณ์ในยุคดิจิทัลควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างโลกออนไลน์ และโลกภายนอกหรือความเป็นจริงให้มีการตระหนักถึงอันตรายจากการใช้เวลาหน้าจอจนเกินไป การทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน และผลเสียของการเสพติดสื่อดิจิทัล

๖. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) สามารถเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ เข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นหลังใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบในสังคมออนไลน์

๗. ทักษะในการรับมือกับการระรานทางไซเบอร์ (Cyberbullying Management) รู้จักปิดกั้นผู้ที่ระรานและไม่ตอบโต้ด้วยวิธีเดียวกัน ขอความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ หรือผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งแจ้งต่อผู้ดูแลระบบอินเทอร์เน็ตเพื่อให้ความเข้มแข็งและกล้าเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นไปแล้ว

๘. ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) มีความเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์

อินเทอร์เน็ต คือสิ่งที่อยู่ร่วมกับเรามากกว่า ๔๙ ปี กำเนิดขึ้นครั้งแรกประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เพื่อให้มีระบบการสื่อสารกันซึ่งได้รับความนิยมในหมู่หน่วยงานและสถาบัน อินเทอร์เน็ตเกี่ยวข้องกับชีวิตเราในทุกช่วงวัยและทุกช่วงเวลาโดยเป็นการเชื่อมโยงอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เข้าด้วยกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ ผู้ใช้สามารถท่องเว็บไซต์ที่มีผู้ใช้งานกันทั่วโลก ในปัจจุบันมีอุปกรณ์ทันสมัยรายล้อมอยู่รอบตัว มีความเร็วสูงยิ่งทำให้สามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายขนาดใหญ่ได้ง่ายขึ้น จากการอบรมเรื่องวัยเก๋า ฉลาดรู้เน็ตแสดงให้เห็นว่า Gen Y ช่วงอายุระหว่าง ๑๘ – ๓๗ ปี เป็นช่วงอายุที่มีความถนัดในการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด ในกลุ่มช่วงอายุนี้นี้จะพบปัญหาที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนน้อยเนื่องจากมีทักษะและความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) แตกต่างกับ Gen Baby Boomer ช่วงอายุระหว่าง ๕๔ – ๗๒ ปี ที่มักขาดทักษะการใช้สื่อออนไลน์เนื่องจากมีอายุค่อนข้างมาก ทำให้ไม่ยอมการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีหรือสื่อออนไลน์ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตอยู่ที่ประมาณ ๑๐ ชั่วโมงต่อวัน นับว่าใช้เวลาอยู่กับสื่อออนไลน์มากพอสมควร

Internet of Things หมายถึง "สิ่ง" จำนวนมากมายที่เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตเพื่อให้สามารถแบ่งปันเชื่อมต่อถึงกันและเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกในการสื่อสารระหว่างอุปกรณ์กับระบบ ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถเชื่อมต่อเข้ากับอินเทอร์เน็ตได้ นอกเหนือจากฮาร์ดแวร์ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแล้ว ก็ยังมีอุปกรณ์ต่างๆที่มีความสามารถในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ โดยการพัฒนาชิ้นส่วนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น

ต่อการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ทำให้สามารถแปลงสิ่งของต่างให้เชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้เพื่อใช้ประโยชน์ให้ครอบคลุมในชีวิตประจำวัน

การปกป้องข้อมูลส่วนตัว ในปัจจุบันข้อมูลส่วนตัวนับเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก การที่รู้จักวิธีลดหรือป้องกันข้อมูลส่วนตัวไม่ให้เกิดความเสี่ยงสามารถใช้ ๔ วิธีได้ ดังนี้

๑. ปกปิดหมายเลขไอพีที่ใช้งาน โดยอาศัยบริการ VPN เพื่อส่งข้อมูลผ่านเครื่องมืออื่น ๆ ทำให้เว็บไซต์ไม่สามารถติดตามการใช้งานด้วยหมายเลขไอพีได้

๒. ตั้งค่าความเป็นส่วนตัว เบราวเซอร์ส่วนมากสามารถตั้งค่าให้งดส่งข้อมูลเว็บไซต์ที่อ้างอิงถึงหรือปิดการทำงานของ Cookie เมื่อเรามีความรู้สึกไม่ไว้วางใจในเว็บไซต์นั้น ๆ

๓. ใช้งานโหมดท่องเว็บไซต์แบบส่วนตัว เบราวเซอร์ส่วนมากจะมีระบบของเว็บไซต์แบบส่วนตัว (Private Browsing) มาในตัวซึ่งระบบดังกล่าวมีความน่าสนใจอยู่อย่างหนึ่ง คือ ข้อมูลที่ใช้งานในโหมดปกติจะแยกออกจากโหมดส่วนตัวทำให้เว็บไซต์ต่าง ๆ ติดตามพฤติกรรมการใช้งานของเราได้ยากขึ้น รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ประวัติส่วนตัวก็จะถูกลบออกไปหลังปิดหน้าต่างแล้ว ลดความเสี่ยงของการนำข้อมูลส่วนตัวไปใช้ในทางที่เสียหาย

๔. เลี่ยงคลิกลิงก์หรือ URL ที่ไม่พึงประสงค์โดยตรง ลิงก์ที่ได้รับจากแหล่งที่น่าเชื่อถือหรือไม่ทราบที่มา หากเสี่ยงได้ก็จะช่วยสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้กับข้อมูลส่วนตัวเราได้ ซึ่งในปัจจุบันมีผู้ได้รับลิงก์ไม่ทราบที่มาแล้วเปิดอาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยกับข้อมูลส่วนตัวได้

การนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมเรื่องวัยเก๋า ฉลาดรู้เน็ตมาใช้ในการปฏิบัติงานให้กับหน่วยงาน มีความฉลาดทางดิจิทัล การใช้งานอินเทอร์เน็ตบนสื่อออนไลน์ที่หน่วยงานหรือองค์กรใช้เพื่อให้บริการแก่ประชาชน เช่น โครงการสำรวจจัดทำสำมะโนที่ดินเพื่อการพัฒนาที่ดินที่ปรับเปลี่ยนมาใช้วิธีการตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสแกน QR Code เพื่อเป็นการช่วยในการลดกระดาษจากแบบสอบถาม เพิ่มความสะดวกสบายรวดเร็วให้แก่ประชาชนในการกรอกแบบสอบถาม หากผู้ขอรับบริการขาดทักษะความรู้ทางดิจิทัล หน่วยงานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรนี้สามารถแนะแนวทางการใช้เทคโนโลยีให้แก่เกษตรกร หรือผู้สูงอายุที่ใช้วิธีสแกน QR Code ไม่เป็นให้สามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการถูกนำข้อมูลส่วนตัวไปใช้ในทางที่ผิดและหน่วยงานก็สามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ประชาชนสามารถเข้ารับบริการผ่านสื่อออนไลน์ แอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่หน่วยงานหรือองค์กรได้มีการพัฒนาเพื่อความสะดวกสบายและรวดเร็วถูกต้องให้แก่ประชาชน

ประโยชน์ที่ได้รับ

- ต่อตนเอง เป็นการเตือนสติในการใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ให้มีความรอบคอบ มีทักษะและความฉลาดทางดิจิทัล ถึงแม้จะอยู่ในช่วงอายุที่มีผลสรุปว่ามีความเสี่ยงในการใช้อินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด แต่เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่มีค่าเฉลี่ยในการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดเช่นกัน จึงอาจจะทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดการใช้อินเทอร์เน็ตหากขาดความรอบคอบซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

- ต่อองค์กร นำมาใช้ในการปฏิบัติงานที่ใช้ติดต่อประสานหรือให้บริการแก่ประชาชนหรือผู้ขอรับบริการ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและสะดวกสบาย รวมไปถึงเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์งาน หรือโครงการให้แก่ประชาชนที่ขาดทักษะความรู้ทางดิจิทัลให้รู้จักสื่อออนไลน์และการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกวิธี ทำให้องค์กรเป็นหน่วยงานที่มีความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีรวมถึงไปถึงการใช้สื่อออนไลน์ร่วมกับองค์กร

- ต่อสาธารณะ สามารถแนะนำทักษะความรู้ทางดิจิทัลในเรื่องความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการใช้สื่อออนไลน์ ผลกระทบที่สร้างความเสียหายในการใช้ข้อมูลส่วนตัวอย่างผิดวิธีและสามารถแนะนำวิธีป้องกันไม่ให้เกิดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากการใช้งานบนสื่ออินเทอร์เน็ต

แหล่งที่มา

หลักสูตร : เรื่องวัยเก๋า ฉลาดรู้เน็ต

บรรยายโดย : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ) (ETDA)

สถาบัน/หน่วยงาน/ระบบ : สำนักงาน ก.พ.

รูปแบบหลักสูตร : e-Learning

ช่วงเวลาการฝึกอบรม : สิงหาคม ๒๕๖๗